

Tematikus összeállítás

ILLÚZIÓK FOGSÁGÁBAN REFLEXIÓK AZ EASAC *REGENERATIVE AGRICULTURE* JELENTÉSÉHEZ

CAPTIVATED BY ILLUSIONS REFLECTIONS ON THE *REGENERATIVE AGRICULTURE* EASAC POLICY REPORT

VENDÉGSZERKESZTŐ: BALÁZS ERVIN

BEVEZETŐ

INTRODUCTION

Balázs Ervin

az MTA rendes tagja

Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Agrártudományi Kutatóközpont, Martonvásár

balazs.ervin@atk.hu

ÖSSZEFOGLALÁS

Az Európai Akadémiák Tudományos Tanácsának (EASAC) áprilisban bemutatott szakpolitikai jelentése egy új fogalom, a 'Regenerative Agriculture' bevezetésével vázolja fel csalóka elképzeléseit a mezőgazdaságról, azonban a fogalom tényleges meghatározásával adós marad az írás. A *Regenerative Agriculture* ideológiai alapjai a rousseau-i „vissza a természethez” gondolatra vezethetők vissza. Jean-Jacques Rousseau élete alkonyán megcsömörülve az általa is képviselt hedonista világi élettől, nem kellett hogy foglalkozzon olyan gyakorlatias kérdésekkel, mint a helyi közösség vagy akár népesség étel-miszer-ellátása. Ezzel a kihívással már napjaink mezőgazdaságának kell szembesülnie a világ népességszaporodása miatt. Számos ismert ökológiai megfontolást nemcsak az ökológiai gazdálkodás, hanem a nagyüzemi mezőgazdaság is magáénak tart, a tanulmány sajnálatos módon szembeállítja e két gazdálkodási formát – bár mindkettőnek azonos a célja: a világ népességének minőségi élelemmel és ipari alapanyagokkal való ellátása. Ebben az ágargazdasággal foglalkozó tematikus számban az említett tanulmány egy-egy gondolat sorához árnyaltabb megközelítéseket ismertetünk, különös tekintettel arra, hogy az EASAC jelentése ugyan nemes célokat fogalmaz meg, de elérésükhöz nem nyújt támasztékot.

ABSTRACT

In April this year, the European Academies' Science Advisory Council (EASAC) published an alluring agricultural policy report centered around a new concept, the 'Regenerative Agriculture', albeit the actual definition of the concept remains elusive. The ideological foundations of EASAC's report can be traced back to the idea of 'back to nature' by Rousseau. At the twilight of his life, Rousseau, being tired of the hedonistic secular life he also lived, did not need to deal with practical issues such as the food supply of the local community or even the population. Instead, the modern agriculture must face with these challenges due to the world's population boom. There are several well-known ecological considerations respected not only by organic farming but by industrial agriculture as well. However, the study unfortunately confronts these two types of farming, although they both have the same goal: to provide the world's population with quality food and industrial raw materials. In this thematic issue on agricultural economy, we present more nuanced approaches to the ideas brought up in EASAC's report, highlighting the fact that although the report sets noble goals but it fails to provide any guidance for achieving them.

Kulcsszavak: élelmiszer-biztonság, ökológiai gazdálkodás, EASAC Regenerative Agriculture jelentés, fenntarthatóság kockázatai

Keywords: food security, ecological agriculture, EASAC Regenerative agriculture policy report, risks for sustainability

Több évtizede minden évben az Egyesült Nemzetek Élelmiszer és Mezőgazdasági Szervezete (UN Food and Agriculture Organization, FAO) statisztikai adatai évi legalább 800 millió ember éhezésével és alultápláltságából fakadó betegségeivel és korai halálózásával kapcsolatos adatokat közöl. Kivétel nélkül minden évben felhívja a nemzetközi közvélemény figyelmét, hogy alapvető feladatunk az éhező tömeg létszámának csökkentése és az élelmiszer-előállítás növelése, miközben folyamatosan nő a világnépesség száma is (évi 80 millió fővel). A szervezet jelszava a „Kenyeret mindenkinek” (Fiat panis) napjainkban is csak megvalósítandó álmokkép marad.

A gazdaságilag fejlett országok, így az Európai Unió tagországai továbbra is a bőség zavarával küzdenek a maguk beépített anomáliáival együtt. Bár a gazdaságilag fejlett országok mezőgazdasági termékeinek kivitele jelentős, mégis számos élelmiszercikk esetében behozatalra szorulnak. Ennek egyik kiemelkedő példája, hogy az Európai Unió önellátottsága fehérjehordozó takarmányból 60%, ezen belül szójababból és szójadarából 10% körül alakul. A szójafehérje-igény 90%-át az Újvilág országaiból (USA, Brazília, Argentína) származó import fedezi. Itt meg kell jegyezzük, hogy az EU tagországainak többségét uraló társadalmi és politikai GMO-fóbia ellenére az importált

fehérjetakarmány mind a genetikailag módosított (GMO) technológia alkalmazásának terméke.

Az Európai Akadémiák Tudományos Tanácsa (European Academies Science Advisory Council, EASAC) Regenerative Agriculture szakpolitikai tanulmánya számos kérdést vet fel, amelyeket célszerű árnyaltabban áttekinteni, mivel a tanulmányra az EU tudományos hivatkozásként tekinthet. Az Európai zöld megállapodás (European Green Deal) által kitűzött célok impozánsak, de ugyanakkor részben ideológiai alapon születtek, és távol állnak a várható realitásoktól. Nem megkérdőjelezve az ökológiai gazdálkodás jelentőségét, de területének jelentős növelése a globális élelmezésbiztonság csökkenéséhez vezet. A nagyüzemi modern mezőgazdasági termelés szembeállításával az ökológiai gazdálkodással káros, mivel a folyamatosan növekvő népesség mennyiségi és minőségi élelmiszer-ellátását, valamint a mezőgazdasági eredetű ipari alapanyagok előállítását az ökológiai gazdálkodás egymagában nem tudja biztosítani.

A világ népességének növekedésével párhuzamosan bővül a települések száma, az iparosodás és az infrastruktúra, ezért ezekre a célokra egyre több termőterületre van szükség. Ezzel párhuzamosan csökken a mezőgazdaságilag hasznosított terület, ahol a fajlagos hozamokat növelni kell a globális élelmiszer-kereslet kielégítéséhez. Az EASAC-tanulmány (2022) szerint a mezőgazdasági termelékenység fenntartása mellett indokolt a biodiverzitás és ökoszisztéma-szolgáltatások növelése. Ma már inkább a mezőgazdasági termelékenység növelésére kell helyeznünk a hangsúlyt az erősödő élelmezésbiztonsági válság leküzdéséhez. Oroszország és Ukrajna az exportkorlátozás miatt alig szállít már gabonát Észak-Afrikába, ahol hamarosan újra éhséglázadások törhetnek ki, sőt az EU-ban is nő az éhezők száma. Ugyanakkor a tanulmány nem írja le, hogy miképpen tartható fenn a mezőgazdasági termelékenység a kitűzött biodiverzitási célok elérése mellett. Arról nem is beszélve, hogy a termelékenység növelésére van szükség, különösen annak fényében, hogy az EU-ban az egy főre jutó mezőgazdasági terület nagyon alacsony, csupán 0,35 hektár (globálisan 0,6 hektár/fő).

A tanulmány számos területen ideológiavezérelt, sőt csalóka vágyálmokon alapul. Elfelejtve azt, hogy a gazdálkodó – legyen szó kis- vagy nagygazdaságról – alapvető érdeke a termőföld termőképessége és a jövedelmező gazdálkodás fenntartása. Jól ismert közmondásunk, hogy a „gazda szeme hizlalja a jószágot” szemlélet minden gazdálkodó alapvető princípiuma. A tanulmány 2030-ig szóló számos célkitűzése megkérdőjelezhető, és várhatóan nem teljesül. Ezt példázza az EU-ban a cukorrépa-termesztés és a cukoripar visszaszorítása, aminek következtében a közös agrárpolitika (KAP) csökkentette az exportorientált cukor-előállítást, ma már világpiaci áron kell biztosítani az EU cukorellátását. Ez azzal is járt, hogy a növénytermesztés korábbi diverzifikálása jelentős mértékben csökkent, sőt a rövid értékesítési láncokat is háttérbe szorította.

Bár már közel három évtizede minden környezeti, állat- és humánegészségügyi kockázat nélkül természetnek a nagyvilágban genetikailag módosított növényeket, de az európai társadalmakban gerjesztett GMO-fóbia miatt csak kevés uniós tagország él a technológia növénytermesztési és élelmezésbiztonsági előnyeivel. Üdítő kivétel a spanyolországi Aragónia tartomány, ahol régóta Bt-toxin-gén beépítésével előállított kukoricahibrideket természetnek, miközben csökkent a rovarirtó szerek felhasználása, hozzájárult a karbonsemlegesség célkitűzéseinek eléréséhez és a rovarkórokozók populációjának visszaszorításához. Az Európai zöld megállapodás és az ezt támogató közös agrárpolitika továbbra sem mentes a GMO- és kemofóbiáktól, ugyanakkor az EASAC Regenerative Agriculture tanulmánya támogatja az újabb biotechnológiai eljárások alkalmazását. A hagyományos nemesítés költséges, idő- és földigényes folyamat. Tekintettel a technikák gyors fejlődésére, mint például a génszerkesztés (CRISPR–Cas9), illetve azok alkalmazásának lehetséges előnyeire, új EU-szabályozásra van szükség. A biotechnológia alkalmazásának tiltása ugyanis akadályozza a mezőgazdasági innovációk fejlődését, pedig ezek az újítások valószínűleg a fenntartható mezőgazdaság és az éghajlatváltozás mérséklésének a kulcsát jelentik.

Még 2030-ra sem várható az éhezés felszámolása. Az évtizedek óta tartó csökkenés után az elmúlt években világszerte nőtt az alultáplált emberek száma, amit a Covid19 hatásai is súlyosbítottak. Ráadásul az egészséges táplálkozás világszerte hárommilliárd ember számára megfizethetetlen. A felelősségteljes fogyasztási és termelési minták a lassabb népességnövekedéssel párosulva csökkentenék az ökoszisztémákra nehezedő nyomást, az üvegházhatású gázok kibocsátását, így több időt hagyva a világnak az éghajlatváltozás káros hatásait mérséklő vagy az alkalmazkodást elősegítő új technológiák piaci bevezetésére és elfogadására. Sajnos a lassabb népességnövekedés ütemét érdemben még nem érzékeljük. Ezért az élelmezésbiztonság, a fenntarthatóság és a gazdák megélhetése előtt álló kihívások kezelése az élelmiszer-termelés alapos átalakítását feltételezi. Az új technológiák a mezőgazdaságot alkalmazkodóbbá és termelékenyebbé teszik, a haszonnövényeket és haszonállatokat pedig toleránssabbá a betegségekkel, a kártevőkkel és a környezeti stresszekkel szemben, beleértve az éghajlatváltozás hatásait. Ezek a technológiák elősegítik a több és biztonságosabb élelmiszer előállítását kevesebb erőforrás felhasználásával, miközben hozzájárulnak a természetes ökoszisztémák, köztük az erdők és a vizes élőhelyek védelméhez. A mezőgazdasági technológiák gyakorlati alkalmazását abból a szempontból kell értékelni, hogy azok hogyan segítenek kielégíteni a gazdák szükségleteit és igényeit a termelékenység és jövedelem növelése érdekében, miközben hozzájárulnak a fenntartható fejlődéshez.

IRODALOM

EASAC (2022): *Regenerative Agriculture in Europe, A Critical Analysis of Contributions to European Union Farm to Fork and Biodiversity Strategies*. (EASAC Policy Report 44) European Academies' Science Advisory Council, https://easac.eu/fileadmin/PDF_s/reports_statements/Regenerative_Agriculture/EASAC_RegAgri_Web_290422.pdf